

POTATISÅKER

Foto: Privat, 1953

BIKUPOR

Foto: Amanda Johansson

ORKIDÉ, SANKT PERS NYCKLAR

ÄNGSSLÄTTER

Foto: Olavi Olson

VANDRINGSSLINGAN

Ballingstorp

KULTURLANDSKAPET

Byn Ballingstorp ligger i gränslandet mellan slätt och skog. Här var boskapsskötsel en viktig del av jordbruket och gårdarna i byn hade fram till 1900-talets mitt större marker än idag. I landskapet runt byn kan man fortfarande ana en äldre indelning i åker, äng och utmarker (betesmarker). Dessutom finns tydliga spår av hur marken har brukats. Här finns odlingsrösen, fågata och hamlade träd. Kring husen finner man också ett antal växter, som ofta förekom i äldre trädgårdar.

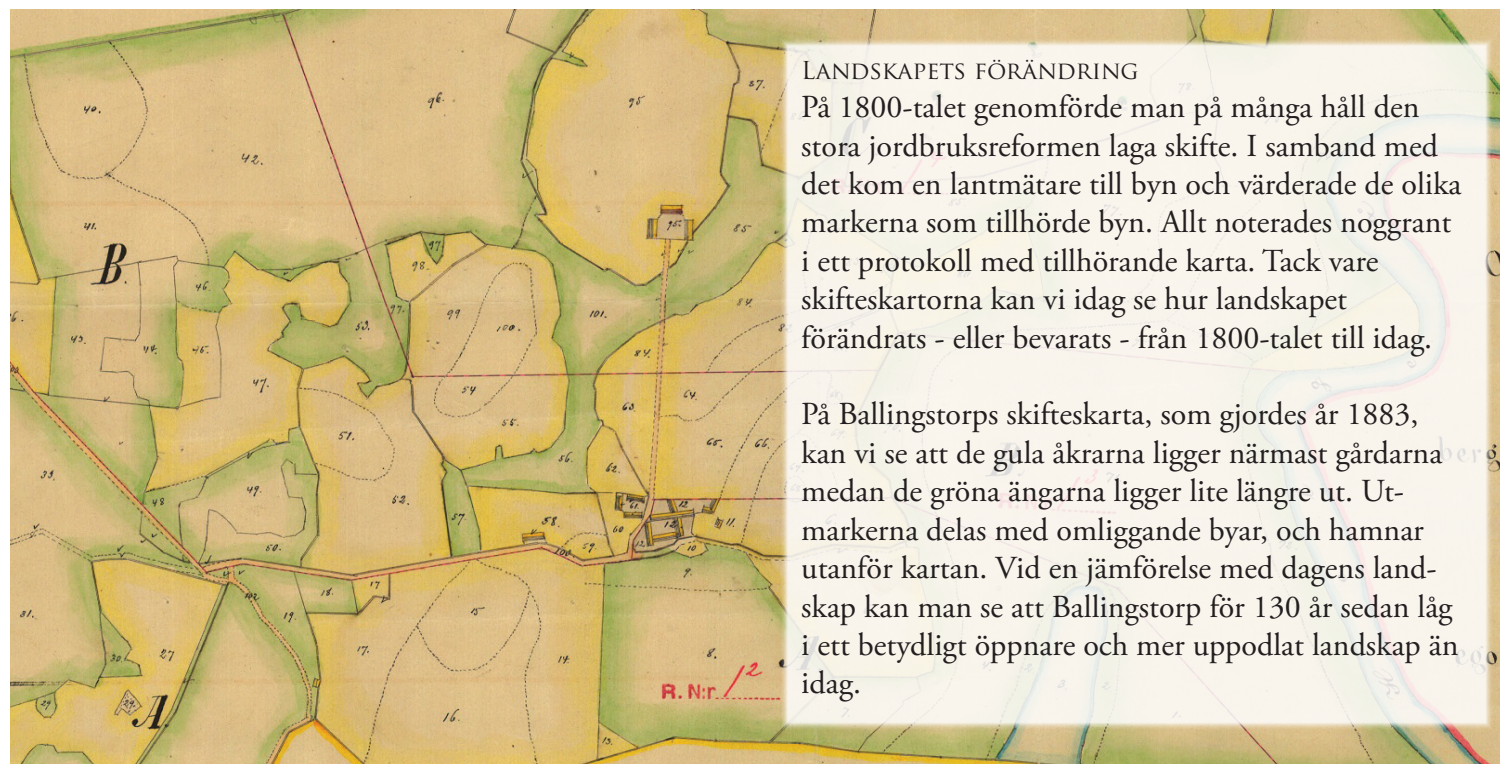
Gårdarna omges av åker och äng. Denna del av byns marker kallas inmarker. Åkrarna i Ballingstorp var bördiga men oerhört steniga. Odlingsrösen i omgivningarna är spår efter detta. I marker som dessa var man ofta tvungen att köra med årder på det ena hållet och med plog på det andra hållet för att kunna bereda jorden. Årtern har till skillnad från plojen ingen vändskiva, vilket gör den enklare att köra i steniga jordar. Åkrarnas totala areal bestämdes av hur mycket gödsel man hade tillgång till, något som i sin tur var beroende av hur många kreatur man hade. På åkrarna odlade man säd, t.ex. korn och havre, och man stängslade för att hålla djuren ute.

Inte heller i ängsmarkerna var husdjuren välkomna. Ängen gav det viktiga höet, mat åt boskapen under vinterhalvåret. Dessa marker gav också vinterfoder i form av torkade löv från hamlade träd samt hasselnötter och frukt till gårdens invånare. Ängsmarkerna nere vid sjön översvämmades i samband med vårflo den och gav en god höskörd. Därefter blev där bete åt kreaturen.

Utmarken var ofta gles blandskog med gläntor. De större gläntorna användes ibland för höproduktion och där vistades husdjuren under sommarhalvåret. I källor från 1600-talet omtalas att ekskogens ollon gav mat åt byns fem grisar.

För att kunna driva boskapen från gården, genom inmarken och fram till utmarken anlades fågator. Avgränsningen gjordes med hjälp av stengårdsgårdar eller trähägn. De bestod ofta av en jordvall med risknippen på. Hägnen bildade en tratt ut mot utmarken för att man lättare skulle kunna driva hem djuren till gården igen.

LÄS MER: Ballingstorpsgården av Magnus Lindhagen.

LANDSKAPETS FÖRÄNDRING

På 1800-talet genomförde man på många håll den stora jordbruksreformen laga skifte. I samband med det kom en lantmätare till byn och värderade de olika markerna som tillhörde byn. Allt noterades noggrant i ett protokoll med tillhörande karta. Tack vare skifteskartorna kan vi idag se hur landskapet förändrats - eller bevarats - från 1800-talet till idag.

På Ballingstorps skifteskarta, som gjordes år 1883, kan vi se att de gula åkrarna ligger närmast gårdarna medan de gröna ängarna ligger lite längre ut. Utmarkerna delas med omliggande byar, och hamnar utanför kartan. Vid en jämförelse med dagens landskap kan man se att Ballingstorp för 130 år sedan låg i ett betydligt öppnare och mer uppodlat landskap än idag.

VÄLKOMMEN TILL BALLINGSTORP

Ballingstorpsgården ägs sedan 1953 av Skånes hembygdsförbund och byggnadsminnesförklarades 1964. Sedan 2002 ingår även det gula bostadshuset, Per Olsgården, i byggnadsminnet. Det betyder att byggnaderna skyddas enligt Kulturmiljölagen. Hela byn med omgivande marker är klassat som riksintresse.

Här kan man få uppleva hur en by i gränsbygden mellan slätt och skog såg ut och fungerade. Varje år arrangeras publika arrangemang som t.ex. vandringar och prova-på aktiviteter, ängen slås med lie och det öppna landskapet hålls efter. Aktuellt program finns på vår hemsida. Vi erbjuder också visningar av gårdarna och landskapet.

Ballingstorp ligger 10 km norr om Kristianstad, strax söder om Hanaskog. Se skylt vid väg 19.
GPS-koordinater: N 56° 7.710', E 14° 7.830'

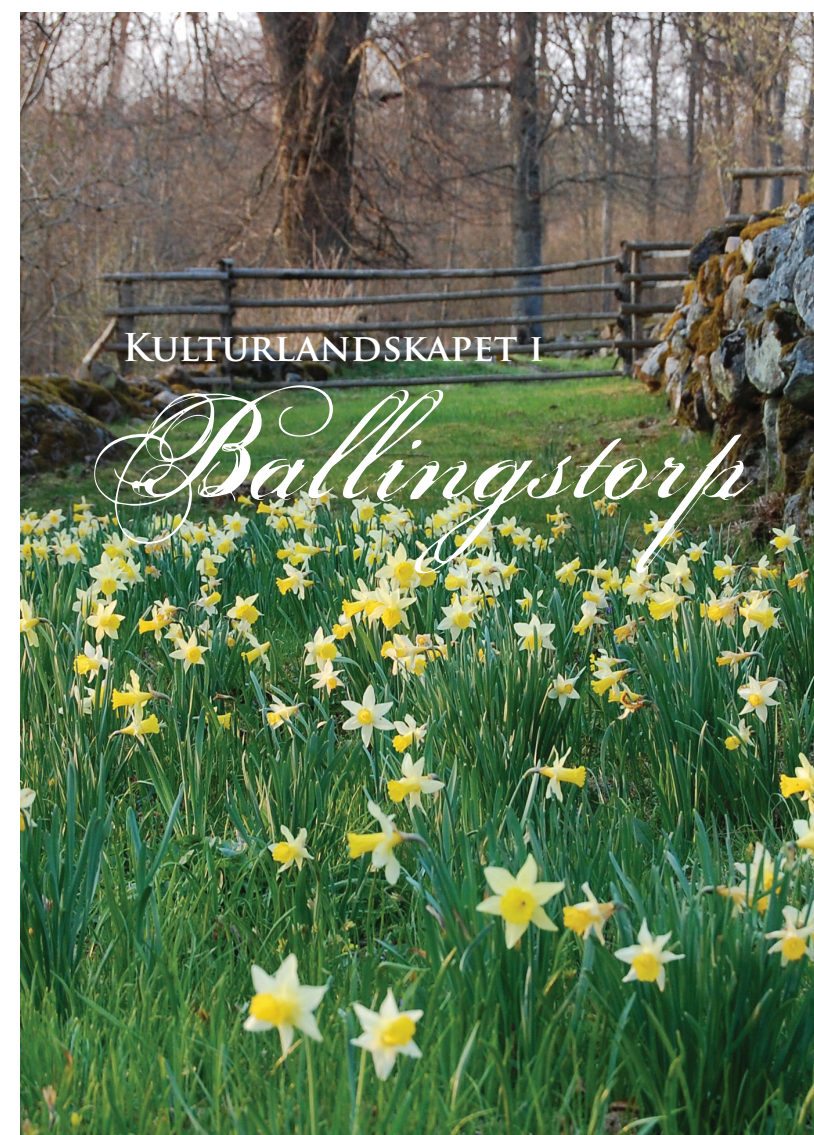
Bokning av visning: 046-15 80 74

www.hembygd.se/skane

Med stöd av:

SKÅNES HEMBYGDSFÖRBUND

KULTURLANDSKAPET I

Ballingstorp

ODLINGSRÖSE

ALESKOG & STUBBSKOTT

ALESKOG & STUBBSKOTT

På skifteskartan från 1883 kan man se att det som nu är betad askog tidigare har varit ängsmark för produktion av hö. Det syns även tydligt av att marken aldrig varit stenröjd åker.

Stubbskotten av al och hassel har grova baser. De vittnar om att ängen varit en så kallad stubbskottsäng där även virke och lövfoder tagits tillvara.

ODLINGSRÖSEN

För att kunna plöja marken och använda den som åker röjdes den på lösa stenar. Först på 1900-talet kunde större, markfasta stenar lyftas bort eller sprängas sönder.

MARKVÄG

Den raka markvägen ledde från Ballingstorp till en ensamgård norr om byn. Det var den tredje av byns gårdar som flyttades dit omkring 1860. Gården låg tidigare strax intill den fyrlängade Ballingstorpsgården. Vägen kom troligen till i samband med flytten och finns med på skifteskartan från 1883. Idag är gården riven och endast ruiner finns kvar.

Markvägen som går bakom det gula bostadshuset på Per Olsgården leder genom den gamla ängsmarken till åkrarna västerut där det idag växer tät granskog. Vägen har kommit till efter laga skifte på 1880-talet.

ÅKERMARKEN

Marken norr om fågatan har brukats som åker. Det syns genom att den delvis är stenröjd med odlingsrösen och att näring har tillförts marken vilket påverkat floran på platsen. Till exempel växer här mycket smörblomma.

Att här även vuxit granskog under en period är svårare att se. Granen planterades på 1940-talet och avverkades under 1990-talet. Genom ytterligare röjningsinsatser skapades dagens betesmark.

Foto: Privat

GUMMASTORPASJÖN

Den bördiga marken vid sjön har varit en viktig ängsmark. Där slog man gräset med lie och tog till vara höet som vinterfoder åt djuren.

Som arrendebönder hade människorna i Ballingstorp inte rätt att fiska i sjön, men i och med att gårdarna friköptes på slutet av 1800-talet så blev fisket en viktig binäring. Än idag hänger nät och andra fiskeredskap kvar i gårdarna.

LINNEKULLEN

På Linnekullen finns gamla, grova lindar. Här syns spår av äldre odlingsrösen. Man gynnade ofta användbara träd, såsom hamlade lindar och fruktträd i rösen. Där var de inte i vägen för andra odlingar. En enkelt byggd smedja har funnits i anslutning till kullen. På grund av brandrisken placerades ofta smedjorna en bit från gården.

FÄGATAN

Den södra muren är välbyggd med runda stenar och sammanfaller med skiftesgränsen på kartan från 1883. Den har kommit till som ägo gräns. Den norra muren är byggd med stora, sprängda stenar och har tillkommit senare. Troligen anlades fågatan för att leda djuren ner till bete på sjöängen, efter att höet bärgats.

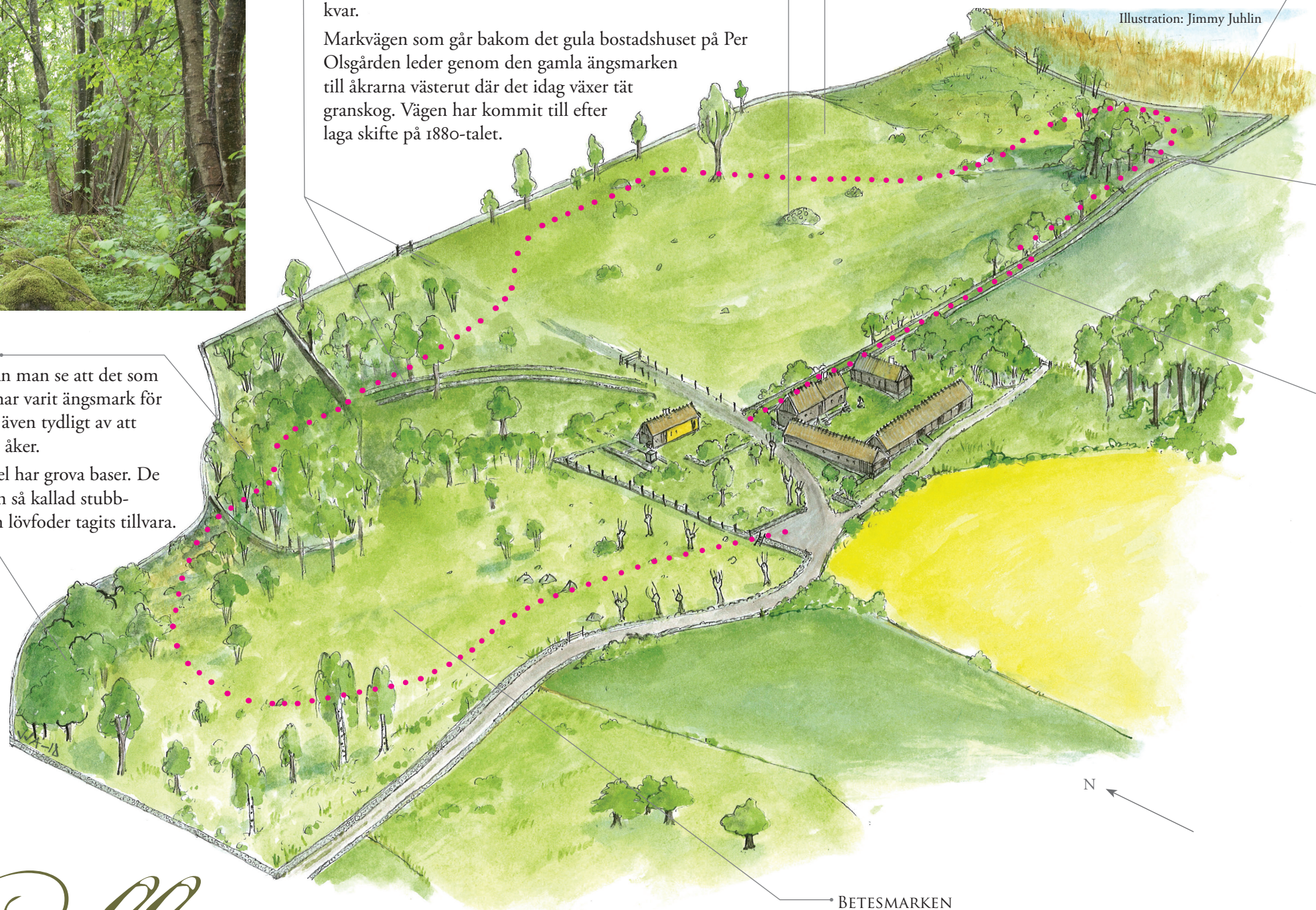

Illustration: Jimmy Juhlin

BETESMARKEN

Det som idag är en betesmark med hamlade (beskurna) askar är på skifteskartan från 1883 markerad som åker. Att marken brukats som åker syns även av att den är stenröjd och att näring tillförts så att nässlor, älgört och smörblommor trivs.

På häradskartan från 1930-talet framgår att marken då var öppen betesmark. När jordbruket upphörde på gården under 1950-talet växte betesmarken igen och det är först i modern tid som askar röjts fram och hamlats.

Ballingstorp
KULTURLANDSKAPET

HAMLAD ASK

Foto: Amanda Johansson